

जपान आनी हिमालयाचो म्हाका घडिल्लो प्रवास

◆ चंद्रलेखा डिम्रौजा

आपूण केंद्रांत आसुन्य, आपणाक जो मुखेल रुपान खंयक दिना, आपूण जें कितें पळेतां ताचें
सवेदन ग्रहण करुन्य ताका निरपेक्ष स्वरुपांत व्यक्त करता तेन्नाच तें प्रवास वर्णन जाता...
असलें तरेचें बरप यात्रा-वर्णन आसूंक जाय; यात्री-वर्णन न्हय. अशें जायना जाल्यार यात्रा-
संस्मरण, आत्म-संस्मरण उरता... यायावर मनीस तिनू द्यता. तेन्नाच तें संकृती अध्ययन्य
जाता, कित्याक तर यायावर मनीस आपलो प्रवास विवरण बरोवपा खातीर करता, तर मन्शाक
बरो मनीस कसो करचो, वा तो आनीक बरो कसो जावचो ह्या हावेसांतल्यान करता...

हिमालय म्हळ्यार फकत हिमशिखरां न्हय, हिमालय म्हळ्यार फकत देवदार चिडाचीं रानां न्हय, हिमालय
म्हळ्यार घसघशा भाशेन व्हांवपी न्हंयांचो फकत उगम न्हय, हिमालय एक वातावरण, तपस्येचें तशें अध्यात्माचें."

(उजवाडाचे सूर, पानां ५५, ५६)

"आर्विल्ले (Modern) जावपाचे प्रक्रियेंतल्यान वता आसतना जपानचो फाटल्या शंबर वर्सांचो अणभव तरी जाणा
जावन घेवचोच पडटलो आमकां. आर्विल्ले जावपाचे प्रक्रियेंत भंय खंय आसात, खंय विघ्नां येवं येतात... तीं कशीं
चुकोवचीं, पयस कशीं करचीं आमचे संस्कृतायेक बादा येवंक दिनासतना आर्विल्ले कशें जावं येता, ह्या मळा वयलो
जपानचो अणभव जितलो आमकां उपकारा पडूं येता तितलो येवरोप अमेरिकेचो पडपाचो ना. रशियेचोय पडपाचो ना. ह्या
सगळ्या देसांचे उदरगतीचो संदर्भूय वेगळो."

('जपान पळोवन आयलों', 'जाग' एप्रील-मे २००४, पान ३६)

मनशाची जीण एक प्रवास. ह्या प्रवासांतल्यान जीण सारता आसतना मनीस जिणेच्या सारा विशीं चिंतूंक लागता तेन्ना मनशाचो प्रवास आपले जिणेच्या संबंदान सार-तत्व रुपान आपलो आंतरीक प्रवास सुरू करता. मनीस ह्या आंतरीक प्रवासाक सोबऽ सारको ब्राह्म्य प्रवास वेंचून काडटा. प्रवास साहित्य खंयचेय शैलीन बरोवं येता. भारतीय साहित्यांतूच न्हय तर विश्व साहित्यांतूय बी वेगळ्या वेगळ्या शैलींनी हे तरेची बरपावळ उकती जाल्या. मनीस-जातीचो इतिहास मनशांचे यायावरी प्रवृत्ती कडेन जोडिल्लो आसा. 'यायावरी' प्रवृत्ती म्हळ्यार कितें? जी व्यक्ती सतत भोंवत रावता, हेडत रावता, जिचे पांय सतत गतिमान आसतात, चलत रावतात, इतलेंच न्हय तर, चलता चलतना आपले आयस पयस जें कितें पातळ्ळां तें ही व्यक्ती आपले मानसीक प्रतिक्रियेच्या रुपान ग्रहण करीत रावता. ह्या प्रवासांत आपूण केंद्रांत आसुनूय, आपणाक जो मुखेल रुपान रावंक दिना, आपूण जें कितें पळेतां ताचें संवेदन ग्रहण करुनूय ताका निरपेक्ष स्वरुपांत व्यक्त करता तेन्नाच तें प्रवास वर्णन जाता. व्यक्तिपरकता, स्वच्छंदता, आत्मीयता, कल्पनाशीलता हे निबंध शैलीचे गूण. यात्रा साहित्यांतूय बी साहित्यीक यायावर आपले संवेदने प्रमाण, आपलें अनुभूत सत्, आपले भावावेशतेंत व्यक्त करुनूय अव्यक्त रावता. अशें जायना जाल्यार यात्रे बदला, यात्री मुख्य जाता. यात्रा वर्णनांत त्या त्या प्रदेशाचें स्थान, दृश्य, वाटार, मनशां, देवळां, मशिदी, इगर्जो, विजयस्तंभ, स्मारकां, किल्ले, पालासी, वणटी वयलीं चित्रां, शिल्प, तांचो इतिहास, इतिहासांतलें समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र, नितीशास्त्र, धर्मशास्त्र हें सगळें उपकरण यात्रेची पिठिका तयार करता. असलें तरेचें बरप यात्रा-वर्णन आसूंक जाय; यात्री-वर्णन न्हय. अशें जायना जाल्यार यात्रा-संस्मरण, आत्म-संस्मरणूच उरता.

फकत यात्रा करुन मनीस यायावर जायना आनी यात्रेचें फकत विवरण आयलां म्हूण ताका यात्रा-साहित्य म्हणूंक येना. दर एका भोंवडेकारा कडेन आपलो विशिश्ट सौंदर्यबोध आसूंक जाय. प्रकृतीची विविधता, विशालता, सतत गतिमयता, प्रवाहमयता एक शाश्वत संगीत तयार करता. हें संगीत स्पंदन झेलून घेवपाक प्रकृतीच्या सहवासांत रावचें पडटा. अशें सतत चलता आसतना भोंवडेकाराक जो आनंद, उल्हास मेळटा तो मुक्त रुपान व्यक्त जाता. भोंवडी महत्वपूर्ण जाता तेन्नाच ती साहित्यीक यायावरी जाता. फा हियान, ह्युयेन त्सांग, इब्न बतूता, अल बेरुनी, मार्को पोलो, बर्नियर अशीं कितलींशींच नांवां घेवं येतात, जांची भोंवडी महत्वपूर्ण जाल्या. आमच्या देशांत तिबेट, चीन, ग्रीस, मलाया ह्या देसांतल्यान कितलेशेच यात्री आयिल्ले. वर्सासंकिनी ते चलत रावल्यात. येरादारीचीं साधनां सामकीं उणीं आशिल्लीं. व्यवस्थीत मार्गूय नाशिल्ले तेन्नाय साहित्यीक यायावर, धार्मीक यायावर हेडत रावल्यात. ज्या ज्या वाठारांतल्यान ते भोंवल्यात थंयचो समाज, संस्कृती, इतिहास ते टिपीत रावल्यात जांचो उल्लेख आयजूय आमी करीत आसात. तांचे खातीर हो प्रवास फकत भोंवडीच नासलो, तांचो हेतू पर्यटनूय नाशिल्लो, तो मनशांची प्रवृत्ती आनी प्रकृती समजून घेवपाचो आशिल्लो. मनशांची प्रवृत्ती समजून घेवपा खातीर तांचो देश, त्या देशाची प्रकृती, हवामान, भेस, समाज, सामाजीक प्रक्रिया समजून घेवपाचो प्रयत्न करचो

पडटा. प्रकृती, संस्कृती, विकृती मेळून मनशाची जीण प्रवास करीत आसता आनी भोंवडेकारांक भोंवडी करता आसतना होच प्रवास समजून घेवचो पडटा. आयज ज्या जाग्यार मनीस पावला तो थंय कसो पावलो? असभ्य मनीस सभ्य कसो जालो? काल, आयज आनी फाल्यांचो विचार करीत मनशाक केंद्रांत दवरून, मनशाचो हो पुराय प्रवास पळोवपाचो आनी बरोवपाचो आसता.

डॉ. राधाकृष्णन हांच्या उतरांनी सांगचें जाल्यार, मनीस देवता जाता हो चमत्कार न्हय. तसो तो दानव जाता होय बी चमत्कार न्हय, पूण मनीस जेन्ना मनीस जाता तेन्नाच खरो चमत्कार जाता. आपआपल्या देशा भितर मनशाचो मनीस जावपाचो हो यत्न म्हळ्यार मनीसकुळयेचो प्रवास. हो प्रवास मनशान खंय मेरेन आनी कसो साधला हें मनीस चिंतता तेन्ना मनशाचें यायावरी चिंतन मनशाक केंद्रांत दवरून, यायावर मनीस टिपून दवरता. तेन्नाच तें संस्कृती अध्ययनूय जाता, कित्याक तर यायावर मनीस आपलो प्रवास विवरण बरोवपा खातीर करना, तर मनशाक बरो मनीस कसो करचो, वा तो आनीक बरो कसो जावचो ह्या हावेसांतल्यान चिंतनात्मक, विचारात्मक प्रवास सुरू करता. नाजाल्यार भारत देशांतलो बौद्ध धर्म जपानाक कसो पावलो? बोधिधर्म नांवाचो बौद्ध साधू जावपाक कसो पावलो? जाग एप्रील-मे, २००४, पान ३२ चेर रवीन्द्रबाब बरयतात, "जपानांत बुद्ध धर्म दक्षीण कोरियांतल्यान पावला. तोवूय दक्षीण कोरियाच्या राजान जपानच्या राजाक धाडिल्ले 'भेटवणीच्या रुपान'" हे धर्मप्रचारक आपल्या धर्मा वांगडा चीनी भास, चीनी लिपी, चीनी साहित्य, वैजके वेलीं कांय पुस्तकां घेवन आयिल्ले. शोतोकु राजकुंवर जेन्ना सत्ता आपल्या हातांत घेता तेन्नाच हें सगळें घडटा, तो आपुणूय बुद्ध धर्माची दीक्षा घेता. दुसऱ्या कडल्यान घेवपा सारकें घेवप पुणून घेतकूच ताका पुराय जपानी करून उडोवपा हो जपानी लोकांचो सभाव. मेइजी काळाचे क्रांती उपरांत शोतोकु राजकुंवराच्या काळांत हांगा दुसरी क्रांती जाता. जपान आधुनीक जाता पूण 'वॅस्टर्न' जायना.

म्हाका घडिल्ल्या जपानाच्या प्रवासांतल्यान म्हाका जपानाचो सांस्कृतीक दिश्टावो जाता. जपानी उतरां आनी तांचो अर्थ, तांचो सांस्कृतीक संदर्भ कळटा. जपान देशाची राजधानी 'टोकियो' न्हय, तर 'तोक्यो'. 'यासुकुनी' म्हळ्यार बागेचें नांव, पूण खऱ्या अर्थान ती एक शिन्तो समाधी. मेइजी काळ म्हळ्यार जागरूकतायेचो काळ, दोळे उकते दवरून बदल हाडपी काळ. 'हाकोने' हें शाराचें नांव. ह्या देशांत कोणूय कामा बगर बशिल्लो दिश्टी पडना. विंगासाकीक पावलें तेन्ना कळ्ळें, ह्या देशांत पेंवप हो अभ्यासक्रमाचो भाग. 'आतामी' शार लग्न जाल्ल्या नव्या जोडप्यांचें हनिमुनाचें स्थान. 'तातामी' हें शेंदऱ्यांचें म्हळ्यार जपानी तरेचें फर्निचर. 'इकेबाना' ही फुलां सजोवपाची कला. 'शीन', 'सोये', 'ताई' - अनुक्रमान सर्ग, मनीस, पिथूम - हीं तिनूय आंगां फुलांचे सजोवणेंत बुनयादी तत्वांच्या रुपान आसात अशें मानतात. ही सजावट करतना १, ३, ५, ७, ९ आंकड्यांनी फुलां घेवन सजयतात. हे आंकडे शूभ मानतात. तर २, ४, ६, ८ आंकडे अशूभ मानतात. हो प्रदेश ज्वालामुखीचो, बरोवप्यान ताका 'जाळमूख' म्हळां. हांगा म्हाका प्रस्न पडटा, कोंकणीची प्रमाण

उतरावळ थारायतना volcano खातीर 'ज्वालामुखी', 'जाळमूख' काय 'ज्वाळामूख' - कितें वापरचें? हॉर्टलांत भितर सरतनाच खाटीर 'युकाता' दवरिल्लो दिसता. युकाता म्हळ्यार लांब झगो. पासयेक वचपा खातीर तो झगो चडोवप आनी पांयांत खडावां सारक्यो 'गेता' घालप. वाचतना म्हाका विचार आयलो, म्हज्या पांयांत 'गेता' घालून हांव केन्ना भोंवक पावतलें? फुडें वाटेर चलतना 'पाचिकों' म्हूण पाटी लायिल्लो एक पसरो दिश्टी पडलो. भितर पळेत जाल्यार कसल्या तरी धातूच्यो गुळयो एका मशिनांत घालून एक एकलो आपल्या नशिबाची परिक्षा घेता.

'युकाता' घालून...

'जपानांत घोव बायलेची निष्ठा लम्ना भायल्या मोगा आड येना' ('जपान पळोवन आयलों', जाग डिसेंबर २००२, पान १८) वाचतना विचार आयलो, जपानी कायदो ह्या संबंदांक मान्य करता काय ना? फुडल्या म्हज्या प्रवासांत हांवें वाचलें, च्याक ते 'ओ-च्या' म्हणटात. 'ईल' नांवाचें एक नुस्तें आसता. 'तेम्पुरा', 'सोबा', 'सुकियाकी' हीं वेगळ्यावेगळ्या खावपाच्या जिनसांचीं नांवां. देशाची भोंवडी करतना आमकां गायड लागता ताका जपानी भाशेंत 'गायदोसान' म्हणटात. कल्चर्ड मोतयां कशीं जातात हें सातवे खिस्तींत वाचूंक मेळटा. 'कोकिची मिकीमोती'ची तोखणाय करची शें दिसता. जपानाचे आध्यात्मीक फुडारी 'निचिदात्सु फुजीई' तांचीय भेट घडटा. सेनुसुइक्यांत शारांतलो शान्ती स्तूप आमी पळेतात. ह्या स्तुपाचो आंकडो विसावो. स्तुपाचो इतिहास वाचतना वांगडा पर्वतांचीं नांवां आशिल्लीं तीं अशीं: - नाका-दाके, ताका-दाके, नेको-दाके. नाका-दाके पर्वत क्युशू जुंव्या वयलो सगळ्यांत ऊंच, ताचेर शान्ती स्तूप बांदून काडला. 'दारुमा' नांवाची बावली आनी बौद्ध साधूचो संबंद कितें आशिल्लो हो इतिहास कळटा. वांगडाच जपानी मनशाच्या सभावा विशीं जाणकारी मेळटा. 'झॅन' संप्रदायाचीं पाळांमुळां खंय खंय पावल्यांत, जपानी संस्कृतायेन ते सिद्धांत कशे पचयल्यात तांकां आपले करून घेतल्यांत तें समजता.

'बेप्पू' नांवाचें सुंदर स्थळ क्युशू जुंव्यार आसा म्हणपाचें कळ्ळें. 'मात्सू' नांवाचे रूख 'सायोनारा' करतना हिमालयाची जम्नोत्री, गंगोत्री शिखरां सामकार उबीं रावलीं, नकळटनाच मात्सू आनी चीड-देवदारांची तुलना जावंक लागली. हिम-आलय म्हळ्यार भारतीय संस्कृतायेची वळख करून दिवपी पर्वत. हिमालयांतलें वारेंच आध्यात्मीक ('हिमालयांत', पान ४६) आशिल्ल्या कारणान सनातन सत्व आकर्शांत करता. रुशी मुनींचें चिंतन मस्त करता. 'यो वै भूमा तद् अमृतम...' चें ज्ञान जाता. हिमालयाची मस्ती पियेतना 'जड' आनी 'चेतन' तत्व म्हळ्यार कितें, जी सृश्ट दिसता तातूंत चैतन्य भरप म्हळ्यार कितें हाचो दिश्टावो जाता. स्पर्श, गंध, अणभवाचो आनंद सत्-चित्-स्वरूप दाखोवन दिता. इस्थेटिक सॅन्स आनी डिव्हाइन् सॅन्सा विशींचें चिंतन म्हळ्यार हिमालयाची भोंवडी अशें म्हणूं येता. बरोवप्याच्या मनाची खंत आनी ती कोंकणी साहित्यकाराचीय बी खंत 'ते कवी आशिल्ले जाल्यार कोंकणीक एक महाकाव्य मेळटा आशिल्लें. (हिमालयांत, पान ७६.)

हिमालयाचें ध्यान करतना केदारनाथ, ज्योतिर्मठ, बदरीनाथ पळोवन यात्रा धामांचें महत्व कळटा. शंकराचार्याची 'मिलिटरी मायंड' लक्षांत घेता आनी त्या 'मिलिटरी मायंडा'क समजून घेवपी बरोवप्याचें चिंतनूय आमचें लक्ष ओडून घेता. बरोवप्याची ही भोंवडी फकत भोंवपा खातीर वा पर्यटनाचे मजे खातिरूच ना, जाल्यार भारतीय संस्कृताये वांगडाच मानवी संस्कृतायेक सांबाळून दवरपाचो हो प्रवास. तो म्हाकाय ध्यानमन करून उडयता. 'भगीरथ तप' ताका 'भगीरथ यत्न' कित्याक म्हणटात तें पौराणीक चिंतन नदरे मुखार येवंक लागता. गंगा आनी यमुना फकत न्हंयोच न्हय तर मनीसकुळयेचो तो इतिहास. गंगा हें उतरूय तिबेटी ('हिमालयांत', पान १०६) म्हणपाचें गिन्यान म्हाका जाता. खरेंच, जो भोंवक भायर सरता ताचे जशे पांय चलतात आनी दोळे भोंवतात तशें ताचें मनूय हेडटा. म्हजें मनूय हिमालयांत आसतना जपानाचो प्रवास करता आनी जपानांत आसतना हांव 'मात्सू' रुखांक सायोनारा करून चीड-देवदारां मदीं पावता. म्हजें विचारांचो झोंपाळो म्हाका हिमालयांत आध्यात्मीक चिंतन दिता, ध्यानमन करता जाल्यार जपानांत प्रवास करतना हांवें म्हजें भारतीयपण कशें सांबाळचें हाचेर गहन चिंतन दिता. बरोवप्याचीं खोल खोल उतरां म्हाका मनीसजाती खातीरचें गहन चिंतन करपाक बाध्य करतात. जपानी संस्कृतायेचेर जें पुस्तक आसा, जाचो उल्लेख बरोवपी करता, ताचें नांव कितें? पानां परतीतना मेळटा. रुथ बॅर्नॅडिक्ट हांणी 'द क्रिझांथेमम एण्ड द स्पोर्ट' (शेंवतें आनी तरसाद) बरयलां. हांव तें वाचूंक पावतलें काय?

ह्या खिणाक हांव 'बौडू जिगोकू' क पावलां. बौडू म्हळ्यार बौद्ध भिक्खूंची तकली आनी 'जिगोकू' म्हळ्यार नर्क: म्हाका भारतीय संस्कृतायेंत यमकोंडाची कल्पना आसा ताची याद जाता. 'उमी जिगोकू' शब्दांतलें 'उमी' म्हळ्यार दर्या. Botanical garden खातीर 'वनस्पत्यालय' शब्द आयला तो वाचून हांव शिटकावतां. कोंकणी भाशेंतल्यान जेन्ना वनस्पत विज्ञाना खातीर खाशेली उतरावळ तयार करपाक वतले तेन्ना ह्या शब्दाक धरून दुसरे शब्द तयार करूंक येतले. 'नागा-ओ-दोशी' नांवाचो कोंबो कसो दिसता काय? ताचो पंदरा फूट लांब पांखाटो कसो दिसता काय? 'ताका मात्सू'च्या 'याशामा' पर्वतार 'गेंझी झूज' हें वाचून हांव परत आमच्या

महाभारतांतल्या युद्धांत गुल्लत जाता. बरोवपी 'गेंझी मोनोगातारी' नवलकथे विशीं सांगता तेन्ना म्हाका ती नवलकथा वाचपाची उमळशीक लागता. जपानांत वचनासतनाच इतलें कितें मेळटा की आनीक जाणून घेवपाची हुर्हूर लागता. 'फुजीयामा', 'साकुरा' आनी 'गेयशा' हीं जपानाचीं तीन आंगां. साकुरा फुलां वर्डसवर्थाचे 'डॅफोडिल्स' कवितेची याद करून दितात. खरेंच, मनीस प्रकृतीच्या सहवासांत प्रवास करता तेन्ना खूब सभर जाता. आपलो सौंदर्यबोध विस्तृत करपाकूय ती आमका आधार दिता.

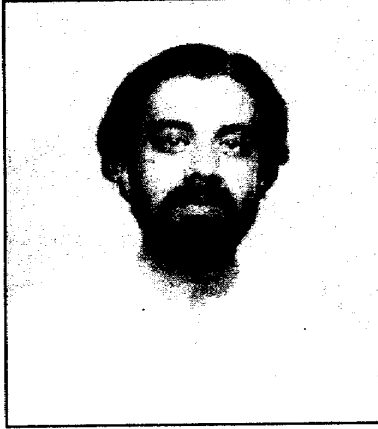
'इत्सुकुशिमा' देवूळ, तांबड्या रंगाची 'तोरी' म्हळ्यार गेट वे आसा थंय दर्याक भरती येता तेन्ना खंय ही तोरी आनी देवूळ दर्याचे फाटीर पेंविल्ले वरी दिसपाक लागता. हांगा खरेंच म्हाका जाणवता, बरोवपी गद्य कवी आसचे बदला पद्य कवी आशिल्ले जाल्यार खऱ्यांनीक कोंकणी भाशेंत एक महाकाव्य रचून येतलें आशिल्लें. म्हजें मन 'कागुरा' नाच नाचपाक लागता. इतल्यांत म्हजे मुखार गेयशा उबी रावता आनी विचारता, म्हजे विशीं बरय ना गो? हांव चिंतूंक लागतां...

'गेय' म्हळ्यार गुणी, 'शा' म्हळ्यार चली. गुणी चली आसूनय लोक तिका 'वायट' कित्याक मानतात? गेयशान म्हज्या प्रस्नांची जाप म्हाका दिवंक ना. म्हाका दिसलें, हांवेंच म्हज्या प्रस्नाची जाप सोदून काडूंक जाय. म्हज्या जपान प्रवासांत हांव फुडें सरूंक लागलें आनी म्हाका म्हज्या प्रस्नाची जाप मेळ्ळी. बरोवप्यान सुरवातीक जरी हाका जपानी संस्कृतायेचें 'कुसकें' आंग मानलां तरी पूण गुणेंस्त गेयशाच तोखणायूय केल्या. तें वाचतना म्हाका हिंदी भाशेंत एक 'दोहा' आसा ताची याद जाली -

साधू ऐसा चाहिए, जैसा सूप सुभाय
दाना दाना गहि लिए, थोधा देई उडाय

बरोवप्याची ही 'सूप वृत्ती' म्हाका आवडली. गुणी मनीस सार सार ग्रहण करता, नाका तें उडयता. गुणी चलये विशीं बरयतना

बरोवप्याचीं उतरां अशीं आसात - "भास आनी संस्कृतायेचो संबंद आसा तो होच. जपानी भाशा समजल्यारूच गेयशाच्या सांगाताचें खरें महत्व कळटा. नाजाल्यार भेड्ड्यान संगिताचे मैफिलीक वचपा इतलें पिशेपणाचें." (जपान पळोवन आयलों, 'जाग', सप्टेंबर २००३, पान २१.) गेयशाचे संस्कारितेचेर बरोवपी भाळटा. कारण संस्कृतायेच्या वर्णनांत

हिमालयाच्या प्रवासा उपरांत...

विकृती वा सुकृती दोनूय कृतीं विशीं मनशाक केंद्रांत दवरून चिंतप म्हळ्यारूच संस्कृती अध्ययन अशें म्हाका दिसता. हें वर्णन, म्हज्या मनांत गेयशाची शाळा पळोवपाची इत्सा जागयता. बरोवप्याची ही जपान भोंवडी पस्तीस वर्सां पयलींची. आजूय जपानांत लव मेरेजिस जातात काय ना हो प्रस्न म्हज्या ह्या प्रवासांतल्यान उपरासता.

जपानी भाशेंत एक म्हण आसा - 'अमेरिकेंतलो मनीस रावता तसलें घर आसचें, चीनी मनीस जेवता तसलें जेवण आसचें आनी जपानी बायले सारकी घरकान आसची.' हे वाचना फुडें मनशाचे सभावीक प्रवृत्तीचेर उजवाड पडटा शें दिसलें. 'केगोन' घसघसो

पळोवन म्हजें मन 'उतागाहामा' म्हळ्यार गावपी तडी वांगडा गावंक लागलें. हांगाच हांवें जपानी कंगारखिसी कलाकृतीचो अणभव घेतलो. प्रो. दोईचें अणकारा विशींचें चिंतन वाचून हिंदीचें एक वाक्य मनांत घोळटालें तें पानार आयलें - 'भाषाएँ सांस्कृतिक संकेतों की संहिताएँ हैं।' हो विचार मनांत बरोच घट बसलो. प्रो. दोई हिंदी भास शिकून, हिंदींतल्यान जपानी भाशेंत बरी बरी पुस्तकां अणकारतात, पूण जपानी भाशेंतल्यान हिंदींत हाडपाचें काम हिंदी जाणपी मनशांचें अशें मानतात. हें वाचतना म्हाका एक प्रस्न पडटा, आमी भारतीय मनशां आमची भास दुसरे शिकतात तेन्ना अभिमानान फुलतात पूण दुसऱ्यांची भास शिकून घेवपाची कृती आमचे कडेन खूब उणी आसा. मागीर आमी अणकार खंयच्यान करतलीं? जपान आनी हिमालयांतलो म्हजो प्रवास म्हाका भारतीय मनशांचे आत्मसंतुष्टपणाचे वृत्ती विशीं जागरूक करता. 'जाग' २००० च्या दिवाळी आंकांत हांवें 'भारतांतली अणकारकार्याची अवतिकाय' (मूळ हिंदी: अशोक रा. केळकर, अणकार- माधवी सरदेसाय, पान ९२-९४) हो लेख वाचिल्लो. ह्या लेखांत केळकर बरयतात, संस्कृत ग्रंथांचे अरबी आनी फारसी भासांनी तशेंच अस्तंते कडल्या भासांनीय अणकार जाल्यात पूण खंयच्याय चीनी, अरबी, फारसी ग्रंथांचो अनुवाद संस्कृत भाशेंत जाल्लो, दिश्टी पडना. दुसऱ्यांची विद्या वा भास शिकून घेवपाक आमी भारतीय प्रयत्नशील नात. ती जिज्ञासू वृत्ती आमचे कडेन ना. आमचें हें आत्मसंतुष्टपण आमचो घात करतलें म्हणपाचें आमकां जितलें बेगीन कळटा तितलें आमच्या फायद्याक पडटलें. आमच्या देशांत आमी आमच्यो भारतीय भासोय शिकूंक तयार नात आनी विदेशी भासोय शिकून घेवपाची उमळशीक आमचे कडेन ना. म्हज्या ह्या प्रवासांतल्यान म्हाका कितलींशीं जपानी उतरां मेळ्ळीं. पूण तीं तांचे भाशेंत ते कशें बरयतात हें जाणून घेवपाक म्हाका जपानी भास शिकून घेवची पडली. प्रो. दोई जें कार्य करताले तें हांवें म्हजे तांकी प्रमाण करूंक जाय. म्हळ्यार, दुसरे भाशेंतले विचार म्हजे भाशेंत हाडून म्हजी भास आनी संस्कृताय समृद्ध करूंक जाय. इति शुभम्.

